

Fredagskronikken

Ola Kvaløy, dekan og professor i samfunnsøkonomi, Handelshøgskolen ved Universitetet i Stavange

Ola-Andreas Elvik Næss Gøril Bjerkan Alexander Cappelen Bård Harstad Ola Kvaløy Simen Markussen Mari Rege Karen H. Ulltveit-Moe

Ola Kvaløy

Følg de store pengene

Det er viktig å avsløre sentrale politikeres privatøkonomiske handlinger. Enda viktigere – og vanskeligere – er det å avsløre politiske handlinger som sammenfaller med private interesser.

● Hvis du tilhører dem som synes at både politikk og økonomi er interessant – les deg opp på Public Choice Theory. Dette er statsviternes kyniske fetter; politikk sett gjennom økonomens briller. Her tar man utgangspunkt i at politikere, byråkrater, velgere, og så videre, er rasjonelle, egeninteresserte og nyttemaksimerende aktører som forfølger ulike interesser og ulike mål.

Kanskje et noe snevert menneskesyn, men like fullt et kraftig analyseverktøy. «Follow the money», som det heter i Amerika. Om det ikke alltid er snakk om rene penger: følg egeninteressen.

Det er nettopp det journalister har gjort denne våren og sommeren når de har jaktet på politiske habilitetsbrudd: Fulgt pengene.

Det kan være nyttig å kategorisere regjeringens fire store inhabilitetssaker som følger:

→ I kategori A: Anette Trettebergstuen og Tonje Brenna – ble det gjort politiske handlinger (her utnevnelser) som støttet opp om private interesser, og dermed skapte inhabilitet.

→ I kategori B: Anniken Huitfeldt og Ola Borten Moe – ble det gjort privatøkonomiske disposisjoner som ikke var forenelige med politisk rolle.

I tilfellene A var det statsrådene selv som avslørte saken, mens i tilfellene B ble saken drevet frem av journalister.

Det er i kategori B journalister har brukt sommeren til å lete frem mulige habilitetskonflikter. Ved å saumfare privatøkonomiske disposisjoner til politikere og deres ektefeller, og til og med sentrale byråkrater i departementene, har man satt fingeren på potensielle habilitetsproblemer.

Dette har vært viktig og god journalistikk. Men er det her de store pengene ligger? Det er vel få som tror at noen av disse politikerne og byråkratene har klart å berike seg privatøkonomisk på sensitiv, politisk informasjon.

De store pengene ligger sannsynligvis i kategori A: Politiske handlinger som sammenfaller med andre – gjerne private – interesser. Her er bindingene mer ulne og habilitetsproblemene mer uklare. Politiske handlinger med egeninteresse som motiv er ofte helt legitime. Politikk er interessekamp, og politiske og private

↑ Næringsminister Jan Christian Vestre fører en aktiv næringspolitikk som sammen med en stadig rikere stat, vil gi økt sammenfall av interesser mellom politikk og næringsliv, skriver artikkelforfatteren. Foto: Gunnar Lier

interesser er for de fleste ganske sammenfallende.

Næringsminister Jan Christian Vestres ulike roller kan tjene som eksempel på det de fleste vil oppfatte som legitimt interesse-sammenfall: Som leder og eier av en møbel-fabrikk har han vært svært dyktig til å vinne frem i det offentlige virkemiddelapparatet. Kapital dokumenterte i 2021 at Vestres bedrift inntil da hadde mottatt 78 millioner kroner i offentlig støtte, hvorav 47 millioner fra Innovasjon Norge.

Bedriften sier selv på hjemmesiden at den ikke kunne realisert sin spektakulære nye, grønne møbelfabrikk The Plus uten støtte fra staten.

Begeistringen for det næringsøkonomiske virkemiddelapparatet har Vestre tatt med seg inn i regjeringen. Som næringsminister har han økt bevilgningene til virkemiddelapparatet generelt og såkalt «grønn industri» spesielt. Han har også initiert en storstilt satsing på eksport – en satsing de fleste økonomer ikke finner god faglig begrunnelse for – men som sikkert vil komme møbelfabrikken hans til gode.

Den aktive – eller aktivistiske – næringspolitikken som Vestre fører – vil i kombinasjon med en stadig større og rikere stat – gi økt sammenfall av interesser mellom politikk og næringsliv. Dette sammenfallet skaper habilitetskonflikter som kan være vanskelige å få øye på.

Men i Norge er det lite interesse for å ta tak i disse utfordringene.

Professor Bård Harstad har for eksempel i DN 23. mars argumentert godt for hvorfor vi bør gjøre som stadig flere andre land vil like å sammenligne oss med: Innføre et lobbyregister, hvor vesentlig interaksjon mellom politikere og eierinteresser blir loggført og offentliggjort.

Men lobbyregistre møter dessverre motstand fra de fleste partier

Men lobbyregistre møter dessverre motstand fra de fleste partier. Naturlig nok, kanskje, hvis vi skal tro på tesen om egeninteresserte politikere.

Så kan man kanskje innvende at hardbarkede lobbyister og durkdrevne politikere uansett klarer å omgå slike registre, og at det er de mer usynlige bindingene og tjenestetvekslingene over tid som skaper de største problemene. En lobbyist kan for eksempel være en politikeres fremtidige arbeidsgiver. Offentlige kundelister og strengere karantenereregler er derfor også blant mulige virkemidler.

Det bør i alle tilfeller bli enklere enn det er i dag for journalister å følge pengene i kategori A: Politiske handlinger vil ofte sammenfalle med private interesser. Velgerne bør vite om dem.

Debattansvarlig: Vidar Ivarsen
Telefon: 22 00 10 59
Sentralbord: 22 00 10 00
Epost: debatt@dn.no

Hovedinnlegg/kronikk:
Inntil 4500 tegn med mellomrom
Underinnlegg/replik:
Inntil 1500 tegn med mellomrom
Legg ved portrettfoto

Allt stoff som leveres til Dagens Næringsliv må produseres i henhold til Vær varsom-plakaten. Dagens Næringsliv betinger seg retten til å lagre og utgi alt stoff i avisen i elektronisk form, også gjennom samarbeidspartnere. Redaksjonen forbeholder seg retten til å forkorte innsendte manuskripter. Debattinnlegg honoreres ikke.

→ Mer debatt side 29-31